

نگاهی عرفانی به عناصر نمادین داستان حسن و دل سبک نیشابوری بر مبنای کهن الگوهای یونگ

مریم دباغیان^۱، زینب نوروزی^۲

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی . دانشگاه بیرجند

۲- دانشیار زبان و ادبیات فارسی . دانشگاه بیرجند

چکیده

داستان عاشقانه « حسن و دل » اثری از محمد یحیی سبک نیشابوری، یکی از داستانهای رمزی و تمثیلی ادب فارسی است که با وجود برخورداری از ظرایف ادبی، استفاده از آن به عنوان داستان نمادین عاشقانه برای بیان سلوک عرفانی و سیر الی الله و بررسی آن از دیدگاه روان شناسی تحلیلی یونگ کم تر مورد توجه محققان و ادیبان قرار گرفته است. سبک ساختمان مدور خویشتن یابی را به شکل یک تابلوی زیبای انسانی ترسیم می کند. او مراتب عقل در عرفان و ارتباط آن با عشق را از ابتدا تا انتهای داستان به تصویر می کشد و با گذر از مرتبه عقل جزئی در ابتدای داستان، به مرتبه عقل کلی در پایان آن می رسد و نشان می دهد که عقل و عشق، منافاتی ندارند بلکه همراهی آن دو، نشانه تکامل است و انسان کامل؛ ترکیبی از عقل و عشق است. بنابراین تشخیص داستانی قابل توجهی دارد و همین اندیشه هاست که این منظومه را به دیدگاه یونگ و جنبه های نظریه ناخودآگاه او نزدیک و از این زاویه قابل تحلیل می کند. این پژوهش با نگاهی عرفانی، به بررسی داستان حسن و دل از دیدگاه کهن الگوهای یونگ می پردازد. بر اساس این بررسی و تحلیل نمادهای کهن الگویی میل به جاودانگی، طلب و شوق، سفر، من، آنیما و آنیموس، سایه، نقاب، قهرمان، پیر دانا، خود و تولدی دوباره، نشان داده می شود که مطابق کهن الگوهای یونگ، سالک قهرمان با گذر از این مراحل به یاری پیر خردمند، از گذرگاه دشوار «من و خودآگاه» حرکت می کند و سرانجام به «تولد دوباره و فرایند فردیت» می رسد و در پرده فنا و استغراق در ناخودآگاه جمعی خویش، معارف بر دلش جاری می گردد و زندگی جدیدی را آغاز می کند.

واژگان کلیدی: حسن و دل، سبک نیشابوری، عشق و عقل، سلوک عرفانی، کهن الگوی یونگ.